

డా॥ శం. బా.
పా. వేం. కండంఠే

పా. నేం. ఆఱాయ్

ಡಾ|| ಶಂ. ಬಾ.
ಪಾ. ವೆಂ. ಕಂಡಂತೆ

ಪಾ. ನೆಂ. ಆಚಾರ್ಯ

ಮಾನವಧರ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ರಿ)
ಮಾಳಿಗಲ್ಲಿ
ರಾಯಬಾಗ ಬೆಳಗಾವಿ (ಜಿಲ್ಲೆ)

DRII Shamba Pavem Kandante., by P. V. Acharya., Published by
Manavadharma Pratisthana, Maligalli, Raibag Belgaum Dist
Page : 32 , 1985

© ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯ

ಬೆಲೆ : 3-00

ಅಧಿಕೃತ ನೂರಾಟಗಾರರು :

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ

ಕೊಪ್ಪೀಕರ ರಸ್ತೆ,

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-580 020

ಮುದ್ರಣ :

ಇಳಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-18

೧. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ ನರತ್ವದಿಂದ ಮೂನವತ್ವಕ್ಕೆ

ಡಾ|| ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಚಿಂತಕರು, ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ಏನೂ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೌರೋಹಿತೋಪಜೀವಿಯಾದ ವೈದಿಕ ಮನೆತನ. ಅಣ್ಣನೊಬ್ಬ ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕೆ, ಅವನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದದ್ದು ಕಾರಣವೆಂದು ನಂಬುವಷ್ಟು ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಯ ಬಂಧು ಬಳಗ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಬ್ಬಲಿ ಭೂಮಿ ಬಾಯ್ತೆರೆದು ತನ್ನನ್ನು ಸುಂಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸುವ ದೈನ್ಯ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ದಕ್ಷಿಣಾಚಾರ ವಾಮಾಚಾರ ಎರಡೂ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾದ ಪ್ರವಾಡಿಗರ ದರ್ಶನ. ಬೈರಾಗಿಯನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಂಡ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುರ್ಲಹೊಸೂರಿ (ಗುರುಗಳ ಹೊಸೂರು)ನಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದರು. ದೀಕ್ಷಿತ ಜೋಶಿ ಮನೆತನದ ವಾತಾವರಣದ ಈ ಅತಿ ಒತ್ತಡದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಅತಿಯಾಗಿ ಸೆಳೆದ ಬಿರುಸು ಬಿಲ್ಲು ಎಳೆದ ಬೆರಳುಗಳು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಕೂಡಲೆ ಸೆಟೆದು ಹೆಡೆಯನ್ನು ಹರಿದು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವಂತೆ ಶಂಕರ ಬಾಳದೀಕ್ಷಿತ ಜೋಶಿಯವರು ಎಲ್ಲ ಕಂದಾಚಾರ ಎಲ್ಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಪರ್ಲು ಹರಿದುಕೊಂಡು ಬಂಡಾಯಗಾರರಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಯಾದರೂ ಸರಿ ಹೋಮಹವನ ಪೌರೋಹಿತಗಳ ಅರ್ಥಹೀನ ಪುರಶ್ಚರಣೆಗಳು ತಮಗಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಅವರಿಗೆ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಕೆಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ವಿಮೋಚನೆಗೆ ಇಂಚು ದೊರೆಯಿತು. ಗೋಖಲೆ,

ತಿಲಕರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ತುಂದಿಲವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇವರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಮೊದಲು ಸ್ವಂತ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆ ಕಲ್ಪನಾತೀತವಾದದ್ದು. ಕನ್ನಡದ ಮುಲ್ಕೀ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಂಥವರಿಗೆ ಆಗ ತೆರವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಕನ್ನಡ ಶಾಲಾ ಮಾಸ್ತರಿಕೆಯೊಂದೇ. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರಿಕೆ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದರು. ಚಿಕ್ಕೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರಿಕೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂಗವಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಸರಕಾರ ಅವರನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯೂರಿಗೆ ಎತ್ತಂಗಡಿ ಮಾಡಿತು. ಉಗರಗೋಳದ ಈ ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು. ಹರಿತ ಬುದ್ಧಿಯೊಡನೆ ದೃಢವಾದ ಪರಿಶ್ರಮ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಸಂಪರನ್ನಾದಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಬೇಗ ಕರಗತರಾದರು. ಆದರೆ ಏರುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೋರಾಟದ ಕಾವಿನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಬದುಕಬಹುದೆಂಬ ಸವಿನಂಬಿಕೆಯಿಂದ.

ಅರ್ಹತೆಯೊಂದು ಬೇಕಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ೨೪ ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಭ್ಯಾಸ ಕೈಕೊಂಡು ಕತೋರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಆ ಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಗತ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಭುತ್ವ ಗಳಿಸಿದರು. ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರ 'ಕರ್ನಾಟಕ ವೃತ್ತ', 'ಧನಂಜಯ' ಅನಂತರ ದಿವಾಕರ ರಂಗರಾಯರ 'ಕರ್ಮವೀರ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕನ್ನಡ ಬರವಣಿಗೆ ಹದಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಮನೆಮಾತು ಮರಾಠಿಯಾದರೂ ಕನ್ನಡದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಮೇಲೆ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆಗ ಕನ್ನಡ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ 'ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿ'ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದುದು. ಅದು 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿರವೃತ್ತದ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು.

ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಗರ ಏಕಾಂತಿಕೆಯನ್ನು ತರಬುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಸಭೆ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ನಡೆಸಿದರು.

ಈ ನಡುವೆ ಬಡತನದೊಡನೆ ಅವರ ಸಮರ ಸಾಗುತ್ತ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದು ತನ್ನ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗದೆಂದು ಕಂಡು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ಮನೆಹೂಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಅಡಚಣೆ ಇದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಾವು ನಿಲ್ಲುವ ಜಿಗುಟೆನಿಂದ ಕರೆತಂದೂ ಇದ್ದರು. ಸಂಬಂಧಿಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ತರವಲ್ಲವೆಂದು ಎಷ್ಟೇ ಧನಾಭಾವವಿದ್ದರೂ ದಂಪತಿಗಳೇ ಅರ್ಧಕೃರ್ಧ ಕಲ್ಪು ಮಣ್ಣು ಹೊತ್ತು ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದೆಂಬಂತೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡರು. ಮಿತವ್ಯಯದ ದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲೇ ಸಂಸಾರರಥ ಸಾಗಿಸಿದರು. ೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗುವವರೆಗೂ ಬಡತನ ತೋಳನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಯಿಂದ ದೂರವಿರಿಸುವ ಹೋರಾಟ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾಂತರವಾಗಿ ನಡೆದಿತ್ತು.

೧೯೩೦ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಬದುಕಿನ ಗುರಿ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಬೇರೆ, ಫೋಟೋ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಬೇರೆ ಎಂಬ ಅಪ್ರಿಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕಂಡಿದ್ದರು! ಕಷ್ಟ ಎಷ್ಟೇ ಇರಲಿ, ತತ್ಪನಿಷ್ಠೆ ಗಟ್ಟಿಯಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಹಲವರ ಪುಸ್ತಕದ ಬದನೇಕಾಯಿಯಾಗಿದ್ದುದೂ ಪ್ರತೀತಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪದವೀಧರರ ನಡುವೆ ತಾವೊಬ್ಬ ದುಯ್ಯಂ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸುವಂತಾಗಿತ್ತು. ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದರೆ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಷ್ಕರವಾದಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ಛಾಪು ಹೊತ್ತವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮೀಸಲು

ಹೀಗೆ ಅವರು ಮೆಲ್ಲನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಸರಿದು ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಮಗ್ನರಾದರು. ಅದಕ್ಕೇಗ ಅರ್ಥಶತಮಾನವೇ ಆಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೂವತ್ತಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ. ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಅವರ ಸಂಭಾವನಾ ಗ್ರಂಥ ('ಅಧ್ಯಯನ')ದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳ ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟ

ಭಾಷಣಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪಟ್ಟಿಯೇ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕೆಲ ಕಾಲಮುಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಬಹುದು. ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ, ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ, ದೈವತಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆ, ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಇವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ದಿಟ್ಟ ಊಹೆಗಳು ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡಿವೆ. ಅವರು ಕಾಲಿಟ್ಟ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ವಿನಾದಾಸ್ಪದರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನರಂಗದ ಅತ್ಯಂತ ವಿನಾದಾಸ್ಪದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರು ಮರಾಠರ ಮೂಲವನ್ನು ಕೆದಕಿ ಬರೆದು ಕಲವಲವೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನದ ಜಾಗೃತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನೃಪತುಂಗನ “ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಮಾ ಗೋದಾವರಿ ವರಮಿದ್” ನಾಡಿನ ಗತವೈಭವವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊನೆದ್ದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸ್ವಭಾವ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಾದ ಜೋಶಿಯ ವರಿಗೆ ಈ ಅಭಿಮಾನ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಥ್ಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ? ಇಂದು ಕೃಷ್ಣೆಯಿಂದಲೂ ಈಚೆಗೆ ಸರಿದುಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಕುಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ಈ ನಾಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೆ ಅಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದೀತೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ತಲೆ ತಿನ್ನತೊಡಗಿದ್ದವು. ಈ ತೊಡಕು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಸಾಲದೆ ಭಾಷೆ, ಸ್ಥಳನಾಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ೧೯೩೦-೧೯೪೨ರ ನಡುವೆ ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ‘ಕಣ್ಮರಿಯಾದ ಕನ್ನಡ’ ‘ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯವರು’, ‘ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ’, ‘ಕನ್ನಡದ ನೆಲೆ’, ‘ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೂರ್ವ ಪೀಠಿಕೆ’, ‘ಎಡೆಗಳು ಹೇಳುವ ಕನ್ನಡ ಕಥೆ’, ‘ಕನ್ನಡ ಸುಡಿಯ ಹುಟ್ಟು’ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಳ ಅಗಲಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಹರಿತವಾದ ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ.

ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ತೀರ್ಮಾನಗಳು

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ಅನೇಕ ಸ್ಥಾಪಿತ ನಂಬಿಕೆ

ಗಳನ್ನು ಅಲುಗಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಸ್ತೃತಿಯನ್ನು ಉತ್ತರ
 ದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಾಚೆಗೆ ನರ್ಮದೆಯವರೆಗೂ ಅವರು
 ಒಯ್ದರು. ಕನ್ನಡ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇಶ-ಜನ
 ವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸದಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಕನ್ನಡ = (ಕನ್ನಾಟಿ)
 ಶಬ್ದ ನಿಜವಾಗಿ ಭಾಷಾವಾಚಕವಾಗಿರದೆ ಜನಾಂಗ - ದೇಶವಾಚಕವಾಗಿರ
 ಬೇಕೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ 'ಕನ್ನಾಡು' ಎಂದೂ ಕನ್ನಡ
 ಭಾಷೆಗೆ 'ಕನ್ನಡಿ'ಯೆಂದೂ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಗಳು
 ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯವಾದವು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂಲ ನೆಲೆಯೇ
 ಈಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಹೃದಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವ ಗೋದೀ-ನರ್ಮದೆಗಳ
 ಸಡುವಣ ಪ್ರದೇಶವೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ಈಗ ಮರಾಠಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಭಾಷೆ
 ಮತ್ತು ಅದನ್ನಾಡುವ ಜನ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ್ದು ಇತಿಹಾಸಿಕ ಮಾನದಿಂದ ತಡ
 ವಾಗಿ ಎಂದೂ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿದರು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಇಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ
 ವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ ಮೂಲತಃ
 ಕನ್ನಡಿಗರೇ ಎಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅನೇಕ ಜಾತಿಗಳ ಹೆಸರು, ರಿವಾಜು,
 ವೃತ್ತಿ, ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಡಿ ಬೊಟ್ಟುಮಾಡಿ ವಾದಿಸಿದರು. ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ
 ಇಂದು ಕಾಣುವ ಅಸಂಖ್ಯ ಕನ್ನಡ ಮೂಲದ ಪದಗಳಿಗೆ ಈ ಜನಾಂಗ
 ಮಿಶ್ರಣವೇ ಕಾರಣ. ಈ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ (ಮಹಾ
 ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲದ ಮರಾಠಿ ಆವೃತ್ತಿಯೊಂದು ಪ್ರಕಟವಾದ ನಂತರ)
 ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೋಲಾಹಲ ಎಬ್ಬಿಸಿದವು. ಗೋವಿಂದಪೈ,
 ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲ ಹಿರಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವಾಂಸರು
 ಶಂ.ಬಾ. ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಡಿ.ಎಲ್.
 ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಕೆಲವರು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಖಂಡಿತ ಈ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು
 ಕನ್ನಡದ ವೃಥಾನಮಾಭಿದ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮ್ಮ
 ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಜೋಡಿಸಿದ ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ,
 ಧರ್ಮ, ಭಾಷೆ, ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಮಾಣ
 ಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ
 ಶ್ರೇಣಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟನೆ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು

ಅತ್ಯಂತ ವಿವಾದಾಸ್ಪದ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ ಸ್ಥಾನಾಪನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದಿತ್ತು ; ಆದರೆ ಅಲಕ್ಷಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಕರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಥವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವುಗಳನ್ನು ಜನಾಂಗಗಳ ಚಲನವಲನದ ಊಹೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರೇ ಪ್ರವರ್ತಕರು, ಈ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ತಾನೆ ಇತರ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿದ್ದ 'ಕನ್ನಡನುಡಿಯ ಹುಟ್ಟು' ಮತ್ತು ಅನಂತರ (೧೯೭೩) ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಜೀವಾಳ' ಇವು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಜೀವನಾಡಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಲೇಖಕರೂ ಪತ್ರಿಕಾ ಕರ್ತನೂ ಇಂದಿಗೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ

೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಕುರಿತ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿ ಆಗಿತ್ತು. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಇತಿಹಾಸದ ಏರಿಳಿತಗಳು, ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರ ಬದುಕಿನ ಧೈಯ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟ (ಕ್ವಾಲಿಟಿ) ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಮೋಹಕವೂ ಅಗಾಧವೂ ಆದ ಅಧ್ಯಯನ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಳೆದ ಕಾಲು ಶತಮಾನಕಾಲ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದಿವೆ. 'ಹಾಲುಮತ ದರ್ಶನ' 'ಶಿವರಹಸ್ಯ' 'ಋಗ್ವೇದ ಸಾರ: ನಾಗಪ್ರತಿಮಾ ವಿಚಾರ', 'ಪ್ರವಾಹಪತಿತರ ಕರ್ಮ: ಹಿಂದೂ ಎಂಬ ಧರ್ಮ' ವೈವಸ್ವತ ಮನುಪ್ರಣೀತ ಮಾನವಧರ್ಮ', 'ಬುಧನ ಜಾತಕ' ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಯಾವ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರದ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಟಿವೆ. ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಐಡಿಯಗಳ ಜಗತ್ತು—ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯ ಎನ್ನೋಣವೇ? ಆದಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಬರೇ

ಸ್ಥೂಲ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಲ್ಲ. ಗಹನವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದವಾದ ಅವು ಮಾನವರ ಒಳ ಹೊರಗಿನ ಬದುಕನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನಡವಳಿ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವಂಥವು—ಎಂಬ ನೆಲೆಯಿಂದ ಮಾನವನ ದೈವತ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಇಬ್ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ—ಒಂದು, ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ಬೆಳಕಿನ ಸಂಕೇತವುಳ್ಳ ದೇವತಾ ಮಂಡಲ; ಇನ್ನೊಂದು, ಜಲ, ರಾತ್ರಿ, ಹೆಣ್ಣು, ಲಿಂಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಕೇತವಾದ ದೇವತಾ ಸಂಸ್ಥಾಯ. ಮೊದಲನೆಯದು, ಮಂಗನಿದ್ದವನು ನರನಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ ಮನಸ್ಸು; ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮಾನವನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬಂದ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತವಾದದ್ದು. ಎರಡನೆಯದು, ಈ ಎಚ್ಚರದ ಜಂಜಾಟಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ, ಮಾನವನಾಗಿದ್ದವನು ಮತ್ತೆ ನರತ್ವದ ಹಂತಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಕತ್ತಲೆಯ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದು ನೆಮ್ಮದಿಯಲ್ಲಿರಲು ಬಯಸುವ ಅವನತಿಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು. ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವಿ ಮೊದಲಾದ ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಆರಾಧ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಚಾರಗಳೂ ಈ ಎರಡನೆಯ ಅವನತಿಯ ಹಂತದ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳು— ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ನಿರ್ಣಯ ಇದು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಪೌರಸ್ತ್ಯಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನಗಳನ್ನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡು 'ಸಮಯ'ಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ರೇಖಿಸುತ್ತ, ಅವರು ಮೊದಲನೇ ಪಂಥ ವೈವಸ್ವತ ಮನು, ವೈಶ್ವಾನರಾಗ್ನಿಗಳ ಸಂಕೇತವನ್ನು ನೆಚ್ಚಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚೇತನವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದಾದರೆ, ಎರಡನೆಯದು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು, ನಚಿಕೇತಾಗ್ನಿಗಳ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ವೈಯಕ್ತಿಕತೆ, ಸ್ವಾರ್ಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದ ಕಾಲಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಒಲವು ಮೊದಲನೆಯ ಆದರ್ಶದ ಕಡೆಗಿತ್ತು; ವೇದಗಳಲ್ಲೇ ಅನಂತರದ ಕಾಲ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಮಾಡಿ ಕನಸಿನ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸುವ ಎರಡನೇ ಪಂಥದತ್ತ ಜಾರತೊಡಗಿ ಇಂದು ಪೂರ್ತಿ ಅಧೋಗತಿಗಳಿದಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ: ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕನ್ನು, ಮನಸ್ಸನ್ನು,

ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನೇ ಕತ್ತಲೆಯ, ಚಿತ್ತದ, ಬುದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಮೋಸದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಕ್ಕಾಗಿ, ನಾವು ಇಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುವ ಋಷಿಗಳನ್ನೂ ಮುನಿಗಳನ್ನೂ ಅವತಾರಗಳನ್ನೂ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯ ನಿಷ್ಕರತೆಯನ್ನೂ ಮತಸ್ಥಾಪಕನ ಉತ್ಕಟತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದರಿಂದ ಹಳೆಯದನ್ನು ನಂಬುವರನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ರೊಚ್ಚಿಗೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಇಂಗಿತಾರ್ಥಗಳ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿ ಈ ದೇಶದ ಸಂಶೋಧನ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕುವ ಮತ್ತು ಮಂಡಿಸುವ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ವದ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ ಹೊರತು ಅವರ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅವಿಮರ್ಶಿತವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ವಿವಿಧ ಸಂಶೋಧನಾ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಅಗಾಧವಾಗಿದ್ದು ಒಂದೊಂದು ರಂಗವೂ ಹಲವಾರು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತಿವೆ ಎಂಬುದು, ಅವರ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದವರೂ ಒಪ್ಪಿದ ಸಂಗತಿ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಮಾನ ಎಂಬುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಂ. ಬಾ. ಕೂಡ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ.

ಸಾರ್ಥಕತೆ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತನಗೆ ತಾನೇ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸಂಶೋಧಕರು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿ ನೀಡಿತು. ನಮ್ಮ ಮೂರೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಅವರನ್ನು ಭಾಷಣಗಳಿಗೆ ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿವೆ. ಈಚೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸತ್ಕಾರ ಸಮಾರಂಭ ಏರ್ಪಟ್ಟು ಒಂದು ಬೃಹದ್ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರ ಸಂಘಟಕರಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದ್ದರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ●

(ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೧ ಜನವರಿ ೮೧)

ಅವರು ಬೆಳಕನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಎತ್ತರವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದ್ದದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರ ಎನಿಸುವ, ತುಸು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾಗಿ ದ ನಿಲುವು, ಬೀಸು ನಡೆ, ಗೌರವಣ, ಸರಳ ವೇಷ. ಶಂಬಾ ಜೋಶಿಯವರು ಹಾಯ್ದು ಬಂದ ಕಷ್ಟ ಜೀವನವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ೮೨ ವರ್ಷಗಳ ಭಾರವನ್ನು ಹಗುರಾಗಿಯೇ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ವಯೋಭಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಭಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಖಂಡಿತ ಕುಗ್ಗಿಲ್ಲ. ನಿಯಮಸ್ಥ ಜೀವನವನ್ನು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಪರಲೋಕ ಚಿಂತನೆಯ ಕಡೆ ಒಲಿದಿಲ್ಲ. ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಅಥವಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಲೋಚನಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಎಳೆದರೆ ಅವರ ಮುಖ ಕಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಡುನಡುವೆ ಹಾಲು ನಗು ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಥವಾ ವಿಷಯಾಂತರ ಮಾಡಿದರೆ ಬಹಳ ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಕೈಬಿಟ್ಟ ಅನರ ಮಾಸ್ತರಿಕೆ ಜೀವಂತವಾಗುತ್ತದೆ; ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಅವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಳೆದು ತರುತ್ತಾರೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಶಬ್ದದಿಂದ ಅರ್ಥದ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಯಾತ್ರೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಯಾತ್ರೆಗೇ ಅವರು ಸದಾ ನಿಷ್ಠರು. ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತು ಹೇಗೋ ಅವರ ಸಂಶೋಧನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತು. ಅವರು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿಯವರು ಡಾಕ್ಟರರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ತುಸು ಕಠೋರವಾಗಿಯೇ ಸಾಗಹಾಕಿದರು.

ಜೋಶಿಯವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದರೆ ಆರೋಗ್ಯದ ಪರಿವೆಯೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿಷ್ಕಿ ತರು, ನಿಷ್ಕು ರರು

ಶಂ.ಬಾ. ಅವರು ನಿಷ್ಕಿ ತರು. ಅವರ ನಿಷ್ಕಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತ ವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಬಂದ ನಿಷ್ಕಿ ತಿಗಳು ಬರೇ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯನಿಷ್ಕಿ ಯಿಂದ ತೃಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಂತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆ ನಿಷ್ಕಿ ತಿಗಳಿಗೆ ಅವರು ನಿಷ್ಕಿ ರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ 'ಕಸ್ತೂರಿ'ಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಲಿಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ. "ನೀವು ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ?" ಎಂಬರ್ಥದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಅದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರೊಫೆಸರರೂ ಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಲೇಖಕರೂ ಆದೊಬ್ಬ ಮಹನೀ ಯರು, ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ; ಆದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಮಾಡಿದರೆ ಏನೋ ಮನ ಶ್ಯಾಂತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ದ್ವಿಧಾನಿಷ್ಕಿ ಶಂ.ಬಾ. ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಪ್ರಚಲಿತ ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಂದಿದ್ದರು; ಅದರೆ ತಮ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಕಿ ನ್ನವಾದ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಆಚಲ ನಿಷ್ಕಿ ತೋರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಬರಲೆಂದು ತಾವು ಆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದುಂಟು ಎಂಬರ್ಥದ ಉತ್ತರ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಕಂಡ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ತಿ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ನಿಷ್ಕಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸ ಲಾರದ ನನ್ನಂಥ ಬೌದ್ಧಿಕರನ್ನು ಕಂಡು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಗು ತ್ತದೆ. ನಾವಿಂದು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತಾ "ಪ್ರತಿಮೆ"ಗಳೆಲ್ಲ ನಾಗಮೂಲವೂ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವವೂ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದೂ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತೇನೆಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಈಚೆಗೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ನನ್ನ ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥದ ನಂತರ

ನನ್ನ ಮನೆಗೊಮ್ಮೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ನಾನು ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗೋಪೀಚಂದನ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಆಗ ಅವರು ಕಂಡಿದ್ದರು.) ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಬೀಚಿಯವರು, ಕಡು ಅಸ್ವಸ್ಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ತೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೂ ಶಂ. ಬಾ. ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಈ ಟೀಕೆಗಳ ನಂತರವೂ ಬೀಚಿಯವರೂ ನಾನು ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದೇವೆ; ಅವರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ ಇತರ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚುವವರೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮಂತೆ ದಸ್ಪ ಚರ್ಮದವರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದದಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಜನರ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾಂತ್ರಿಕತೆ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಈ ಬಗೆಯ ನಿಷ್ಠೆ ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಬರೇ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಫಲಿತಾಂಶವೂ ಅದಲ್ಲ. ಅವರದು ಪೌರೋಹಿತ್ಯದ ಮನೆತನ. ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಅಣ್ಣ ಅವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಿಸಿದರಂತೆ. ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಮಂತ್ರದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು “ನನಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ mechanical ಅನಿಸಿತು. ಪ್ರಕೃತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚಿತ್ತ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯೋ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತದೆ ಅನಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದವನೆ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ, ‘ಇಂಥಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಇನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಡ. ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದು ಕೊಂಡೇನು; ಇದು ಸಾಕು.’ ಸರಿ, ಅದೇ ಕೊನೆಯಾಯಿತು.” ಶಂ. ಬಾ. ಅಂದರೆ ಹೀಗೆ, ನಂಬಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ನಂಬಿಕೆ ಉಳಿಯದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಸಂಸರ್ಗಬೇಡ.

ಬಹುಕಾಲದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರು ಅವರನ್ನು ಈಗಲೂ ಶಂಕರಾವ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅವರು ಬರೇ ಸಂಶೋಧಕ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ಶಂಕರ ಬಾಳದೀಕ್ಷಿತ

(ಬಾಲಕೃಷ್ಣದೀಕ್ಷಿತ) ಜೋಶಿ ಎಂದು ಕೂಡ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವರು ಬಹಳ ಜನ, ಅದೂ ಸರಿಯೇ. ತಮ್ಮ ಅನ್ವೇಷಣದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹಳ ದೂರ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶಂ. ಬಾ. ಎಂದರೆ ತಲೆಬುಡ ಬಗೆಹರಿಯದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿ ತಲೆಬುಡವಾಗದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಪಾದಿಸುವ ಸಂಶೋಧಕರು ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗ ದ್ದೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದೆಂದು ಬಗೆಯುವ ಪ್ರಾಕ್ಟಿಕಲ್ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆ ವಿಷಯಗಳು ತಲೆಬುಡವಾಗ ದವುಗಳೆಂಬುದೂ ಅವರ ಪುಸ್ತಕ, ಲೇಖನಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗು ವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ಸುಮಾರು “ಸತ್ಯ”ವೇ ಎನ್ನಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ನಾಗರಿ ಕತೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆ-ಜ್ಞಾನ, ಋತ-ಸತ್ಯ, ನರ-ಮಾನವ, ವಿಶ್ವಮಿತ್ರ-ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಪ್ರಾಣ-ಜೀವ, ಸೂರ್ಯ-ಆದಿತ್ಯ, ಪ್ರಕಾಶ-ಜ್ಯೋತಿ ಈ ಜೋಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳೆಂದು ಉರುಹೊಡೆದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆಂದು ವಿವರಿಸುವ ಅವರ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ “ಬಗೆಹರಿಯದ್ದು” ಎಂಬ ಬಿರುದು ಬಾರದೆ ಹೇಗಿದ್ದೀತು? ವಸಿಷ್ಠ ಸಾತ್ವಿಕ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ರಾಜಸ, ಚಂಡಿತನ, ಹಟವಾದಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೂ ಕಲಿತಿರುವ ಜನರಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮೋಸದ ಪ್ರತೀಕವೆಂದೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಪ್ರಾಂಜಲವಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದೀತು? ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಬುಡವನ್ನು ಹುಡುಕಹೊರಟ ಮೇಲೆ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗಳು ಬಲು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗತೊಡಗಿವೆ ಯೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಚರ್ಚಾಕ್ರಮ ತರ್ಕಬದ್ಧವಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಾರಣ ವೆಂದೂ ನಾನೂ ಎಣಿಸಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕಾರ್ಥವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಎರಡು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಎರವಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಅವೂ ನನಗೆ ತಲೆಬುಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಈ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಒಂದು, ಈ “ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ”. ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸತು, ಅದರ ಪರಿಭಾಷೆಗಳೂ ಅಪರಿಚಿತ; ಎರಡು, ಶಬ್ದಗಳಾಗಲಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ಮಾನವನ ತರ್ಕದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿರದೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ “ಹೊಳೆದ” ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದು

ಆಮೇಲೆ ಅವು ತರ್ಕದ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಲ್ಪಟ್ಟವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಜಟಿಲತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಗಾಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆಯಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಪ್ರಶೋತ್ತರ ರೂಪದ ಸಂದರ್ಶನವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಇರಾದೆಯಿಂದ ನಾನು ಕೆಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನಿಖರವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ಸುಳಿದಾಡುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗಿ ಅದು ರೂಪುಗೊಂಡಿತು.

ಬಾಲ್ಯಾನುಭವ

ಅವರ ಬಾಲ್ಯಾನುಭವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದೆ. ಬಡತನ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ವಿಷಯ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ.

ವೇದವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುರ್ಲ ಹೊಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವರ ತಂದೆ ಏಳನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿದ ನಂತರ ಕಡು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಹೆಣಗುವ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶಂ. ಬಾ.ಗೆ, ಸೀತೆಯ ಹಾಗೆ, ಭೂಮಿ ಬಿರಿದು ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗಿ ಬಿಡಬಾರದೇ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಡತನಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದಾರ್ಢ್ಯವೂ ಅವರಿಗೆ ಬಂತು. ಮುಂದಾದರೂ ಬಡತನ ಅವರ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ ಎಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲದರ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಾವು ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯ. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯಿಲ್ಲದ ‘ಸೇವೆ’ ತಾಳುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಡನೆ ಕಠೋರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಆಗತ್ಯದ ಮನವರಿಕೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಬಂತು.

ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ, ಕಠೋರ ಪರಿಶ್ರಮವೆಂದಾಗ ಸಾಧನಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿರುವ ಮನೆಯನ್ನು ಅವರೇ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಸರಿಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಇಡೀ ಮನೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿದರೆಂಬುದು ಸರಿಯಾಗದು. ಸಾರಣೆ ಕಾರಣೆ ಮೊದಲಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪ್ಪಾರರ ನೆರವು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕಲ್ಲು ಹೊರುವುದು, ಕಟ್ಟುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ದಂಪತಿಗಳೇ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿ

ಕೊಂಡರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಇದನ್ನು ಅವರು ಯಾವುದೇ ಹೆಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದು ತಥ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸೈ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೇನು ?

ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೂ ಕ್ಷಕಿರಣ ಹಿಡಿಯ ಲಿದ್ದ ಶಂ.ಬಾ. ಅವರ ಮನೆತನದ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರು ಪ್ಲೇಗಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿ ಕೊಂಡರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೀಗಾಯಿತು ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಹೊರಟಿತು. ಮುಂದಿನ ಮಕ್ಕಳ ಮ್ಲೇಚ್ಛ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕೊನೆಯಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಂ.ಬಾ. ಅವರು ತನುಗೆ ತಾವೇ, ಅದೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೆ ವಯಸ್ಸಿನ ನಂತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಿನಗಳು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಕಾರಣವಾದವು, ಆಗ ಪುಣೆ ಟೆಳಕ, ಗೋಖಲೆ ಮೊದಲಾದವರ ರಾಜಕೀಯ ರಣರಂಗವಾಗಿತ್ತಲ್ಲ. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಇತರ ಅನೇಕ ಸಮಕಾಲಿನಂತೆ ಆದರ್ಶವಾದ, ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡರು.

ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ

ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದೈವತ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಅವರ ಮನೆತನದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಇತ್ತೆ?

ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಅವರ ಅಪಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಸೋಜಿಗ ತರುವ ಘಟನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುರ್ಲಹೊಸೂರಿಗೆ ಟೀಂಬೆ ಮಹಾರಾಜರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಧಕ-ತಪಸ್ವಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಾತ್ವಿಕತೆ ಶಂ. ಬಾ. ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತುವಂತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಕೈಗೂಡಿದ್ದವೆಂದೂ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಜನಜನಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾಗಲಿಂಗಪ್ಪನೆಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಿದ್ಧಪುರುಷ ನನ್ನೂ ಬಾಲಕ ಶಂ. ಬಾ. ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅವನು ವಾಮಾಚಾರಿ ಅವಧೂತ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶ್ಲೀಲ ಬೈಗಳು; ಕೊಳೆಬಟ್ಟೆ, ಅಭೋಜ್ಯ

ಭೋಜನ, ಅಸ್ಥಾನವಾಸ, ಅವನೂ ಪವಾಡಪುರುಷನೇ ಆಗಿದ್ದ. ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ವೃತ್ತಿಯ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದರೇನು? ಅದಕ್ಕೆ ಏನರ್ಥ ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗುರ್ಲಹೊಸೂರಿನಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಗಳ ಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಾದಿ ಪಂಥಗಳ ಚರ್ಚೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವೆರಡೂ ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸತ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಇರಬಲ್ಲವು? ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯಗಳು ಸತ್ಯಗಳಾದಾವೆ ? ಈ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂದು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಪವಾಡಗಳೆಂಬವನ್ನೇ ಅಧೋಗತಿಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಈ ಸಂಶಯ ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬಹುದು.

ನಾನು : ನೀವು ೧೮ ವರ್ಷಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದಲೇ ನೀವು ಆ ಕೆಲಸ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಾ ? ಅದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಅನಿಸಿತೆ ?

ಶಂ. ಬಾ: ನನಗೊಂದು ಜೀವನೋಪಾಯ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಲಭ್ಯವಾದ ಉಪಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಅನಿಸಲಿಲ್ಲ ನಿಜ. ಶಿಕ್ಷಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಸಂಬಳ, ಬಡತಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಹೊರತು ಇತರ ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸ

ಪ್ರಶ್ನೆ : ನೀವು ಮೂಲತಃ ಮರಾಠಿ ಭಾಷಿಕರಾಗಿದ್ದು ಪುಣೆಯೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ, ಕನ್ನಡದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದು ಹೇಗೆ?

ಉತ್ತರ : ಇಂಥ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ. ಪುಣೆಯ ವಾಸ ದಿಂದ ದೇಶ ಸೇವೆಯ ಉತ್ಸಾಹ ಮೂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ನಿಲುವು ಏನಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಳದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಮಗೆ ರಾನಡೆಯವರ ಆದರ್ಶ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿತು. ಅವರಿಗೆ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಂಗಾಲಿ ಕಲಿತು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲವರೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದಲು

ಯತ್ನಿಸಿದರೆಂದು ಕೇಳಿದೆವು. ನ. ಚಿ. ಕೇಳಕರರೂ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲವರ ಹಿತ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ಬೋಧಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಬೆಳಗಾವಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಾನಾ ಫಡನವೀಸ್ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕರೆದರು, (ಅವರಿಗೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟವಾದ ಬಿರುದಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಬೇರೆ ಮಾತು). ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದು 'ಕರ್ಮ ವೀರ' ಮತ್ತು ಅನಂತರ 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ.

ಸಂಶೋಧನ ರಂಗಕ್ಕೆ ಅವರು ಇಳಿದದ್ದು ಹೇಗೆ ?

ಅದೂ ಕನ್ನಡದ ಚಳವಳಿಯಿಂದಲೇ. ಆಗ ದಮುದುಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ "ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋಧಾವರಿವರಮಿದ" ನಾಡಿನ ಘೋಷಣೆ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ದೊಡನೆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ತಂದೊಡ್ಡಿತು. ಇಷ್ಟು ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಹಬ್ಬಿದುದು ನಿಜವೇ ? ಬರೇ ವೃಥಾ ಅಭಿಮಾನವೇ ? ಚಾಲುಕ್ಯರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರೂ ಮರಾಠಿಗರೆಂಬೊಂದು ವಾದ ಆಗ ಕೇಳಬರು ತ್ತಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿಂದ ಅವರು ಸಂಶೋಧನೆಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು. ಅದನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಗೋಧಾವರಿವರೆಗೇ ಏಕೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಚಾಚಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಕನ್ನಡದ ಮುದ್ರೆ ಮರಾಠಿಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದನ್ನೂ ಅವರು ಕಂಡರು. ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ವಿಭಕ್ತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾರದಾದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡರ ಸಂಬಂಧದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರು. ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಗಳ ಜನಾಂಗಮೂಲ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೂ ಸಂಬಂಧ ವಾಗಿದ್ದುದು ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಂತು. ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ ಬರೆದ ಲೇಖನ, ಗ್ರಂಥಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡು ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಧ್ಯಯನ ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು.

ದೇವಮೂಲ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತುಂಬಾ ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವ ದೈವತಶಾಸ್ತ್ರದ ರಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ?

ಹೀಗೆ ಜೀವನವನ್ನಾಗಲಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶಂ. ಬಾ. ನಿಲುವು. ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರೇ ಅಲ್ಲ. ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಹುಟ್ಟಿ ಅದರ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಸಾಗುವಾಗ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಹೀಗೆ ಅವರು ಶೋಧಿಸುತ್ತ ಹೋದರಷ್ಟೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕುಲದೈವತ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಎಂಬುದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಹೊರಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಎಂದು, ಹೇಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಾಗ ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ತಿವ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವಿ ಆರಾಧನೆಗಳ ಮೂಲವೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. “ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾವೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದೆಯೋ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೋ? ಅವರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು?”

ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ದೈವತವಾಚಿ ಶಬ್ದಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದು ಗ್ರೀಕ್ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದೈವತಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಈ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೈವತದ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಪ್ರತಿಮೆ ಇದೆ. ಅದರ ಅರ್ಥದಲ್ಲೊಂದು ಆಕೃತಿ ಇದೆ. ಆ ದೈವತದ ಗುಣವೇ ಅದರ ಆಕೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ರೂಪವೆಂಬುದು ಗುಣಗಳ ಹೊದಿಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಒಂದು ದೈವತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಇದ್ದರೆ ಅದು ಆ ದೈವತದ ಮೂಲ ಕಪ್ಪು ಗುಣದ ದ್ಯೋತಕ. ಕಪ್ಪು ಅಂಧಕಾರದ, ಮೃತ್ಯುವಿನ ದ್ಯೋತಕ. ಹೀಗೆ

ಆ ದೈವತದ ಆರಾಧಕರು ಅಂಧಕಾರದ ಆರಾಧಕರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: ಯಾರಿಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೋ ಅವರು ಅದೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ-ಎಂದು. ಹೀಗೆ ದೈವತ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾ ಪ್ರತಿಮೆ

ದೈವತ ಕಲ್ಪನೆ ಮನುಷ್ಯ ಯೋಚಿಸಿ ತರ್ಕದಿಂದ ನಿಗಮಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಜೀವನಾನುಭವದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತವಾದ ಭಾಷಾ ಪ್ರತಿಮೆ. ಬದುಕಿಗೆ ಅವನು ಮಾಡಿದ “ಅರ್ಥ” ಅದು ಎನ್ನಬಹುದು. ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಭಾವಾನುಭೂತಿಗೆ ಶಕ್ಯವಾದ Positive ಸ-ಕಾರಾತ್ಮಕ ವಾದದೊಂದು, ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದ ನ-ಕಾರಾತ್ಮಕವಾದದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು. ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರಕಾಶದ ಆರಾಧಕ; ಅದು ಸೂರ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಾನವನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸ್ಫುರಿಸಿದ್ದು. ಎರಡನೆಯದು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಾತಳಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು. ಅದು ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವೃಕ್ಷ, ಸರ್ಪ, ಜಲ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಜಗತ್ತಿನ ದೈವತ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಪ್ರಕಾಶ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಇನ್ನೊಂದು ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯ.

ನಾವು ಭಾರತೀಯರು ಇಂದು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೈವತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲವಾದವುಗಳು. ಸರ್ಪಾದಿ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವು. ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವಿ, ಮಾತೃದೇವತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ವೇದಕಾಲದವರೆಗೂ ಹಿನ್ನಡೆದು ಹಿಂಜಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಕ್ರೈಸ್ತಾದಿ ಧರ್ಮಗಳೂ ಇದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.) “ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲವನ್ನು ನೀವು ಬೇಕೆಂದೇ ಕಾಣುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನನ್ನುತ್ತೀರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಅವರು ಹೇಳುವುದು, ನಾನು ಕಾಣುವದಲ್ಲ. “ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು

ಉಂಟು. ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಆ ದೈವತಗಳ ಶಬ್ದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲೇ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು.

ಲೈಂಗಿಕದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು ?

“ದೈವತಗಳು ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲವಾದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಲೈಂಗಿಕವೆಂಬುದು ಜೀವನದ ವಾಸ್ತವ. ಅದು ಪ್ರಬಲಶಕ್ತಿ, ಗ್ರೀಕ್, ರೋಮನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಈ ಒಲವು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅಪರಾಧವೇನು? ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾರಾಧನೆಗಿಂತ ಏನು ಹೆಚ್ಚು?” ಎಂದೆ ನಾನು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಉತ್ತರದ ಸಾರ ಇದು. ಪ್ರಕಾಶ ಸಂಪ್ರದಾಯ— ಜಲಸಂಪ್ರದಾಯ ಇವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಜೀವನ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಕೇತದ ಹಿಂದಿರುವುದು ಪ್ರಜ್ಞೆ : ಅದು ಜೀವನಮುಖವಾದದ್ದು. ಅದು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ (order) ಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ‘ಋತ’ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಧರ್ಮ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕ್ರಮ ಇದೆಯೆಂದಾದರೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮಾನವನಡೆಯಬೇಕೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಧರ್ಮದ ಅನುಸರಣೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನುವುದು ಇದಕ್ಕೇ. ರಹಸ್ಯ, ಗುಹ್ಯ, ಮುಚ್ಚಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಅದು ಪ್ರಾಂಜಲ.

ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಜಲಸಂಪ್ರದಾಯದ್ದು “ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ”. ಅದು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ದೇವರು ಯಾವ ನಿಯಮಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನೊಂದು ರಹಸ್ಯ. ತಮಸಾ ಗೂಳ್ಳಂ—ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು. ಅವನು (ಅಥವಾ ಅವಳು) ನಿಯಮಾತೀತನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತನಾಗುವುದು, ಅನನ್ಯ—ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಬುವುದು ಅಥವಾ ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿರುವ ದಾರಿ. ಮಾನವನ ಯತ್ನದಿಂದ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದಿಲ್ಲ. ನಿಯಮ, ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದು ಅರ್ಥರಹಿತ ಶ್ರಮವಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವುದೇ ಬದುಕಿನ ಧ್ಯೇಯ, ಇದರಿಂದ ದೊರಕುವುದೇ 'ಆನಂದ', ಅದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ-ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಬಾರದ್ದು. ಆ ಆನಂದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವ ಗುರು. ಅವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ಗುರು ಕೂಡ ನಿಯಮಾತೀತ. ಸಂಶಯ ಇರಬಾರದು (ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ), ಅವನಿಗೆ ಗುಲಾಮನಾಗಿ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ಜ್ಯೋತಿ, ಇದೇ ಸಿದ್ಧಿ. ಇದೇ ಪರಮಗತಿ. ಇದೇ ಸತ್ಯ, ಇದೊಂದೇ ಜ್ಞಾನ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ. ಇದೊಂದೇ ವಿದ್ಯೆ ನಮ್ಮ ವೇದಾಂತದ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳು, ಅನೈದಿಕವಾದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ, ಶೈವಾದಿ ಪಂಥಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯವು. ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ವಾಮಾಚಾರ, ಗುಹ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಆದಿತಿ-ಆದಿಮಾತಾ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಬೌದ್ಧ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಜೈನ, ವಿರಕ್ತ ಪಂಥಗಳೂ ಕುಮಾರ ಕುಮಾರಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಉದ್ಭವಿಸಿವೆ. ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವತ ನಿಯಮಾತೀತವಾದ್ದರಿಂದ ಆರಾಧಕರೂ ವಿಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಕಾಣದು (ವಿಧಿನಿಷೇಧ ನಿನ್ನವರಿಗಲ್ಲವಯ್ಯ). ಈ ಎರಡು ಪಂಥಗಳಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಜೀವನಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ.

ಅನಾಸಕ್ತರಲ್ಲ

ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಹೊರಪಟ್ಟ ದೇವತಾ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಂಡಿಸುವುದು ಬೇರೆ; ಆದರೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಾಗ ಕ್ರೂರ ಯುವಕ-angry young manನಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿರೋಧ ಬಹಳವಾಗಿದೆ.

ತಾವು ಕೆರಳಿ ಮಾತಾಡುವುದು ನಿಜವೆಂದು ಅವರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ತಿಳಿದಂತೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆ: ಒಂದು ಈ ದೈವತಗಳ ಆರಾಧನೆಯ ದೂರಗಾವಿ: ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು: ಸೌರ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶ ಪಂಥದ ಋತ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಾಂಜಲವಾದದ್ದು. ಅದು ವಿಶ್ವಜನರನ್ನು

ಒಳಗೊಂಡದ್ದು, ಅದೇ ವೈಶ್ವಾನರಾಗ್ನಿ ಜಾತವೇದ ಅಗ್ನಿ, ಅದರದು ವಿಶ್ವಸತ್ಯ ಅದು ಜನಪದದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು (folk wisdom) ಗೌರವಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ವಿವಸ್ವಾನ್ ಮನು ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕತೆ ನಿರಾಕೃತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ದಾಂಪತ್ಯ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಇಂಬು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಲೈಂಗಿಕವಾದ ರಾತ್ರ ಸಮಯಾಚಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಚಾಂದ್ರ ಅಥವಾ ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಮೋಕ್ಷಕಾಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಋತ ಇಲ್ಲ. ಅವನದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯ. ಏಕಂಸತ್. ಸಮಷ್ಟಿಗೆ ಅವನ ನಿಷ್ಠೆ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯದ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಅವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಉಪವಾಸ ಕೆಡಹುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮ ನಾಗುತ್ತಾನೆ. (ಅವನ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳು ಇದರ ಲಕ್ಷಣ). ಈ ಆತಿರೇಕಗಳೆರಡೂ ನಿಯಮಬದ್ಧ ಜೀವನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಒಯ್ದು ಸಮಷ್ಟಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮ ನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾನವ ಸ್ವಂತ ವಿವೇಚನೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಅವನತಿಗೆ ಇದೇ ಕಾರಣ.

ಇನ್ನೊಂದೆಂದರೆ ಇದು ಎಂದೆಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೀಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಋಗ್ವೇದ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದ ಸೌರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಋತಪಕ್ಷಸಾತಿಯಾಗಿದ್ದದ್ದರ ಕುರುಹುಗಳನ್ನೂ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಇವರು ಋತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ದೈವತಗಳು, ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ವರುಣ ಋತದ, ಅಂದರೆ ನಿಯಮ ಬದ್ಧ ವಿಶ್ವದ, ರಕ್ಷಕ “ಧೀಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಲಿ ಎಂಬ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ದ್ರಷ್ಟಾರನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಈ ಧರ್ಮದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇದು ಬದಲಾಗಿ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಸೌರ ದೇವತೆಗಳು ಅಡಿಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಲೈಂಗಿಕ ಪಾತಳಿಯ ಮಾತೃದೇವತೆ ಅದಿತಿ, ದೇವತೆಗಳ ಜನನಿ ಎನಿಸಿದಳು. ವೇದಾಂತವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೆಸರಾದ

ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಮೂಲವಾದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಬಂದವು. ವಸಿಷ್ಠ ಇದರ ಪ್ರತಿ ನಿಧಿ. ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಕಪರ್ಧ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕಪರ್ಧ ಎಂದರೆ ಕವಡೆ ಕವಡೆ ಸ್ತ್ರೀ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಸಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲ. ಅವರ ಕಲಹ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸೋಲು ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ರೂಪಕ ಕಥೆ (Myth) ಮಾತ್ರ.

ಗೊಂದಲ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೋಯಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೇಲ್ಮೈಯಾದ ಮೇಲೆ ಸೌರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನುಂಗಿ ಅದನ್ನೇ ಇದು ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾದದ್ದು. ಋಗ್ವೇದ ವನ್ನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲ ಬಾರಿ ತಿದ್ದಲಾಯಿತು. ಇಂದಿನದು ಮೂಲ ಋಗ್ವೇದ ವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಋತದ ರಕ್ಷಕನಾದ ವರುಣ ಜಲದೇವತೆಯಾದ. ಸೂರ್ಯನೂ ಚಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅದಿತಿಯ ಮಗ ಆದಿತ್ಯನೂ ಒಂದೇ ಅದರು. ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಜಾತವೇದಾಗ್ನಿ ಮೃತ್ಯುರೂಪಿ ನಚಿಕೇತಾಗ್ನಿಗೆ ಸೋತು ನೀರಿನೊಳಗೆ ಅಡಗಿದ, ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲನ್ನೂ ಮೃತ್ಯು ವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸರ್ಪವನ್ನು ಸೂರ್ಯನೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದಿಸಿ ದ್ದಾಯಿತು. ಇಂಥ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ತೋರಿ ಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಸೌರ-ಚಾಂದ್ರಗಳ ಘರ್ಷಣೆ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ತೋರಿಸುವ “ಏಕಂ ಸತ್ ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ” ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಇರಾಣದ ವೇದವಾದ ಜೆಂದ್ ಅವೆಸ್ತದಲ್ಲಿ ಈ (ಸತ್-ಅಸತ್) ಎರಡು ವಿರುದ್ಧ ಶಕ್ತಿಗಳು ಕೊನೆ ವರೆಗೂ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುದು ಕಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕಪ್ಪು-ಬಿಳುಪುಗಳನ್ನು ಒಂದಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಜನರ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕುಗಳ ವಿವೇಕವನ್ನು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಧೈರ್ಯಚ್ಯುತಿ

ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಜನರು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪಾತಳಿಯಿಂದ ಇಳಿದು

ಮೃತ್ಯು ಸ್ವರೂಪಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಪಾತಳಿಯ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ದ್ದೇಕೆ? ನನ್ನ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ.

ಪ್ರಾಣಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾನವಾವಸ್ಥೆಗೆ ಏರಿದಾಗ ಮೊದಲು ಜಾಗ್ರತವಾದದ್ದು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಿಂಚಿನ ಹಾಗೆ. ಇದು ಸೌರ ದೈವತದ ಸ್ಫುರಣೆಗೆ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಂಚನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯ ಪಾತಳಿಯ ತಣ್ಣ ಕತ್ತಲನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚಿದ. ಇದೇ ಹೆಚ್ಚು ನೆಮ್ಮದಿಯೂ ಉತ್ತೇಜಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಗ್ರೀಕ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ರಹಸ್ಯವಾದಿ. ಅನುಭಾವಿ ಆಫಿಕ್ ಮತಕ್ಕೆ ಮಣಿಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಇದು ಮಾನವನ failure of nerves—ನರದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಧೈರ್ಯಚ್ಯುತಿಯ ಉದಾಹರಣೆ, ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಅವನತಿ ಆರಂಭ; ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ, ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಎದುರಿಸುವ ಕಷ್ಟದ ಬದಲು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ, ಪವಾಡಗಳ ಬಲದಿಂದ, ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎದುರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯ ಆಶ್ರಯ ಹೊಂದಿ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರಾದದ್ದು. ಮೃತ್ಯು, ಕತ್ತಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಇದರಿಂದ ವಿಸ್ತಾರ ಕಾಣದು.

ಆಶಾವಾದಿ

ಆಂಥ ಆಶೆಗೆ ಎಡೆಯಿದೆಯೆ ?

ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ? ಶಂ. ಬಾ. ನಿರಾಶಾವಾದಿಯಲ್ಲ. ಅವರು ಋಗ್ವೇದದ ೩ನೇ ಮಂಡಲದ ೫೧ನೇ ಸೂಕ್ತದ ೧೨ನೇ ಋಕ್ಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮೇದಂ ರಕ್ಷತಿ ಭಾರತಂ ಜನಂ.”

—ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಬ್ರಹ್ಮ ಭಾರತವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ●

(ಕನ್ನಡಿ-ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯೭೮)

ದೇವತೆಗಳ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ದೇವತಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಕಥೆಗಳು ಕೇವಲ ಗತೇತಿಹಾಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳಲ್ಲ. ಅವು ಆಯಾ ಸಮಾಜ ಬದುಕನ್ನು ಕಂಡ ಬಗೆಗಳ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ರೀತಿಗಳ, ಬದುಕಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಆದರ್ಶಗಳ, ಅದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಒಂದು ಗುಂಪು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುರಾಣಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಾವು ಆಯಾ ಗುಂಪಿನ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳನ್ನೂ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದು ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ದಿವ್ಯ ಕಥೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಆ ಗುಂಪಿನ ಬದುಕು, ಬದುಕಿನ ಆದರ್ಶಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಇತಿಹಾಸದ ತಿರುವು ಇವುಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಇದು ಡಾ|| ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶದ ತಿರುಳು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವು ಸಂಕೇತಿಸುವ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳೂ ಅವನತಿ ಸೂಚಕವಾಗಿವೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ನಾವು ಅಧೋಗತಿಯತ್ತ ಜಾರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

ಅವನತಿ ದ್ಯೋತಕವಾದ ನಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವರೂಪದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವು ಕತ್ತಲೆ, ಮೃತ್ಯು, ಇಂದ್ರಿಯಮಟ್ಟದಲ್ಲೇ ಬದುಕಿ ಆನಂದಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಬರೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಲಾಷಪೂರ್ತಿಯ ಧೈಯ, ವಿವೇಕ-ವಿವೇಚನೆಯ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ಸಮಷ್ಟಿಯ ಹಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾಸಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ

ಅಸಮಾಜಿಕ ಒಲವುಗಳ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿವೆ. ಅವು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಮ ದಲ್ಲಿಯೇ ರಮಮಾಣವಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ; ಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಇಲ್ಲವೇ ಜೀವನವನ್ನೇ ಅಳಿಸಿ ಹಾಕುವಂಥ ಕಾಮದಮನ, ಕಾಮದಹಸದತ್ತ ನಮ್ಮನ್ನು ದೂಡುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು; ಆ ನಾಣ್ಯವೆಂದರೆ ಜೀವನ ವಿಮುಖತೆ. ಎರಡೂ ಬದುಕು ಅರ್ಥಹೀನ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವುವುಗಳೇ.

ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು-ಪ್ರಜ್ಞೆ, ವಿವೇಕ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾಶ ಸೂಚಕ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು; ಎರಡು-ವಿಸ್ಮೃತಿ, ಮೃತ್ಯು, ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಿರೋಧಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀತಿಸುವ ಚಂದ್ರ, ಜಲ, ನಾಗ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ಈ ಎರಡನೇವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳು ಕಾಮವನ್ನು ಲೈಂಗಿಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವು. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಈ ಲೈಂಗಿಕತೆ ರತ್ಯಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ, ದೇವಿ, ಗಣೇಶ, ಷಣ್ಮುಖ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ರೇಣುಕೆ, ಚಂಡಿ, ಚಾಮುಂಡಿ ಮೊದಲಾದ 'ಅಸ್ಯ' ದೇವತೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. 'ಆರ್ಯ'ರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಾಜಗಳೂ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತವಾದರೂ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬರುವ ದೇವತೆಗಳು ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಈ ವೈದಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಈಗ ನಾವು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ಥಾನಾಪನ್ನವಾಗಿವೆ. ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿಗಳು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ 'ನಾರಾಯಣ'ನಾದ; ಇಂದ್ರ 'ಉಪೇಂದ್ರ'ನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬದಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ; ಅಗ್ನಿ 'ವೈಶ್ವಾನರ' (ಸಮಾಜದ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಸೂಚಕ)ನಾಗಿದ್ದವು 'ನಚಿಕೇತಾಗ್ನಿ' 'ಚಿಂತನೆಗೆ ನಿಲುಕದ) ಯಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋದ (ಅಗ್ನಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಅಂದರೆ ಆರಿ ಇದ್ದಲಿಯಾದ ಎಂದಲ್ಲವೇ ಅರ್ಥ ?).

ನಾರಾಯಣನು ವಿಷ್ಣುವೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ; ವಿಷ್ಣು ಆಕಾಶದ ದೇವರಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ದ್ಯೋತಿಸುತ್ತಾನೆಂದೂ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹೆಸರುಗಳ ಅರ್ಥ ಈ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಾರಾ:' ಎಂದರೆ ನೀರು (ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ:). 'ನೀರು' ಎಂಬುದು ಕತ್ತಲು, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯ ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿಜಲದ ಸಂಕೇತ; ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಜಲ ಹರಿಯುವ ನಾಲೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಅದು ಪುರುಷ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ವಿಷ್ಣು ಅಂದರೆ 'ಹೊಕ್ಕುವವನು' ಎಂದರ್ಥ; 'ಶಿಪಿವಿಷ್ವ' ಎಂಬ ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು (ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ) 'ಪ್ರವೇಶಿಸುವವನು' ಎಂದು ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವನು ವಾಸಿಸುವುದು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ: ಕ್ಷೀರಸಾಗರವೆಂದರೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ರಾವದ್ದೇ ಪ್ರತೀಕ; ಅವನ ಹಾಸುಗೆ ಶೇಷ-ಸರ್ಪ. ಆದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಮತ್ತು ಅಂಧಕಾರದ ಸೂಚಕ [ಪುತ್ರ ಕಾಮಿ (ನಿ)ಗಳು ನಾಗಾರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ತಾನೆ?]; ಅವನ ಮಡದಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಮುದ್ರದ ಮಗಳು—ಮತ್ತೆ ರತಿ ಸೂಚಕ ನೀರಿನ ಪ್ರತಿಮೆ. ಬಹುಶಃ 'ವಾಮನ' ಎಂಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರದ ಹೆಸರೂ (ವಾಮನ = ಕಾರುವುದು) ಪುರುಷೇಂದ್ರಿಯದ್ದೇ ಪ್ರತೀಕ; ಆತ 'ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ'ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತ್ರಿಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದೂ ಬಹುಶಃ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಾರಾ'ಯಣ ಋಷಿ ಕಂಡದ್ದು ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತ; ಪುರುಷ ಅಂದರೆ 'ಪುರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದವ; 'ಪುರಿ' ಅಂದರೆ ಶರೀರ. ಹೀಗೆ ಪುರುಷನೂ 'ಶಿಪಿವಿಷ್ವ'ದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಆಧಾರ ಭೂತವಾದ ಆಗಮ 'ಪಂಚರಾತ್ರ.' ಅದು ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ (= ಶಾಸ್ತ್ರ). ರಾತ್ರಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಅಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಗ ಕಾಮ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕೆ ?

ಕೃಷ್ಣ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ. ಅವನ ಅಣ್ಣ ಬಲರಾಮ ಶೇಷನ (= ನಾಗನ) ಅವತಾರ. ಕೃಷ್ಣನ ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪು. ಪ್ರಕಾಶರೂಪಿಯಾದರೆ ಕಪ್ಪು ಹೇಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ? ಅವನು ಇಂದ್ರನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪರ್ವತಾ

ರಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಕೊಟ್ಟು, ಇಂದ್ರನೋ ಅಂಧಕಾರದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶರೂಪಿ. ಆ ಇಂದ್ರನ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲತಃ ಅಹಲೈ-ಇಂದ್ರರ ಕಥೆ ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಗಳ ಕಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಅದನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ಲೋಲುಪನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಯೋನಿ ಚಿಹ್ನೆವುಳ್ಳ (=ಅಕ್ಷಿ), ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನಾಗಿಸಲಾಯಿತು. ಅವನೂ ಲೈಂಗಿಕ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ರುದ್ರ-ಶಿವರ ಸಂಕೇತ ವಿಷ್ಣುರೂಪದಷ್ಟು ಗೂಢವಾಗಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆರಾಧ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಪ್ರತೀಕನೇ ಅವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪೀಠ ಯೋನಿ ಪೀಠವೇ. ಅವನು ನಾಗರನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಕಾಮನನ್ನು ದಹಿಸಿದ. ಆದರೆ ಪುನಃ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅರ್ಧ ನಾರೀಶ್ವರನೇ ಆದ. (ಒಂದಾನೊಂದು ಕಂಚಿನ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯ ರನ್ನು ಸಂಭೋಗ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸಿದೆ). ಒಂದು ಕಥೆಯಂತೆ 'ನಾರಾಯಣ'ನ ಸೋದರಿ ನಾರಾಯಣಿ-ಶಿವನ ಪತ್ನಿ. ಶಿವನು ದಿಗಂಬರ. ಅವನು ಈರ (=ನೀರ). ಅವನ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗೆ (= ನೀರು) ಹರಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಅವನ ವಾಹನ ವೃಷಭ. ಪ್ರಾಚೀನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ವೃಷಭ ಪುರುಷೇಂದ್ರಿಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. (ವಷ್ = ಸುರಿಸು-ಇಂದ್ರಿಯ ಸ್ರಾವದ ಸಂಕೇತ). ಶಿವನ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣು ಕೂಡ ಲೈಂಗಿಕ ಒಳದನಿಯುಳ್ಳದ್ದೇ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಈ ದೇವತೆ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾದೇವ'ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೂ ನಾರಾಯಣನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಆತ ಮದುವೆಯಾಗುವುದೂ ಅರ್ಧಪೂರ್ಣವಾದ ಎರಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನುಳಿದ ಪುರುಷ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಷಣ್ಮುಖ, ಗಣೇಶರನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ ವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸರ್ಪದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ. ಷಣ್ಮುಖ ಸ್ವತಃ ನಾಗಸ್ವರೂಪನೇ. ಅವನು ಗುಹೆ ಗಣಪತಿ ನಾಗಯಜ್ಞೋಪ ವೀತಿ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ನಾಗನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡವ. ಪುತ್ರಕಾಮಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಆತ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಕುಮಾರ.

ಷಣ್ಮುಖನೂ ಕುಮಾರ. ಈ ಕುಮಾರ ಪೂಜೆಯೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವಭಾವದ್ದೇ. ವಿಷ್ಣು ದೂತ ಹನುಮಂತನೂ ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಸಂತಾನದಾಯಕ.

ಕುಮಾರ ಪೂಜೆಯಂತೆ ಕುಮಾರಿ ಆರಾಧನೆಯೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು. ಇದೂ ವೇದಕಾಲದಿಂದ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಮಾತೆ ಅದಿತಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಿ ಪೂಜೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಡದಿಯೆನಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ಜಲಸ್ವರೂಪಿಣಿ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಳಾದ ಅಂಭಣಿ ತಾನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ ಇಂದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಅಶ್ವಿನಿಗಳನ್ನೂ ಪೊರೆಯುವವಳೆಂದು ತನ್ನ ಪರಮತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, “ಮಮ ಯೋನಿಃ ಅಪ್ಸು ಅಂತಃಸಮುದ್ರೇ”-ನನ್ನ ಯೋನಿ ಸಮುದ್ರಾಂತರ ನಿರೀನಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಅಂಭಣೀ ಸೂಕ್ತ ತುಂಬಾ ಪವಿತ್ರ ಸೂಕ್ತ ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಮುಂದೆ, ರುದ್ರ ಶಿವನ ಪತ್ನಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವಳೂ ಕುಮಾರಿಯೆ. ಅವಳು ಕಾಮಾಕ್ಷಿ ; ಅಕ್ಷಿ = ಕಣ್ಣು = ಯೋನಿ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಂತೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯೋನಿಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಅವಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. (ದಕ್ಷಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸತಿಯಾದ ಸತಿಯ ಹೆಣವನ್ನು ಶಿವನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕದಲಿಬಿದ್ದವು. ಅವಳ ಯೋನಿ ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಕಾಮರೂಪ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಂದು ಪುರಾಣ) ಶಾಕ್ತ ಪಂಥಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಈ ಕುಮಾರಿಯ ಸಾಧಕ ಭಕ್ತರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದಿಗಂಬರ ತರುಣಿಯನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಕೂಡ ಕುಮಾರೀ ಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಲದೇವತೆಯೇ. ಬಸವಿ ಬಿಡುವುದು ಮುಂತಾದ ವಿಧಿಗಳು ಈ ಪಂಥದ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ.

ನಾವು ಪೂಜಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಅಶ್ವತ್ಥವನ್ನೇ ನೋಡಿ. ಅದು ನಾರಾಯಣನ ಸನ್ನಿಧಾನ. ಅಶ್ವತ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಅಶ್ವತ್ಥ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಿಪುತ್ರಿಕರಿಗೆ ಸಂತಾನದಾಯಕ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮರಗಳು ಪುರುಷ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ

ಹೇಳಿದ 'ನೀರು ಮೇಲೆ ರೆಂಬೆ ಕೆಳಗಾದ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷ ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತ.'

ನಮ್ಮ ಋಷಿಗಳೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತದಿಂದ ದೂರವಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇಂದು ನಾವು ಋಷಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ವಶಿಷ್ಠ. ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು 'ದಕ್ಷಿಣ ಕಪರ್ಧ' ದಕ್ಷಿಣ ಎಂದರೆ ಕೆಳಗೆ; ಕಪರ್ಧ ಅಂದರೆ ಜಡೆಯೂ ಹೌದು, ಕವಡೆಯೂ ಹೌದು. ಪುರಾತನ ಕಾಲದ ಮಾತೃಪೂಜೆಯ ಮಣ್ಣಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯೋನಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕವಡೆಯನ್ನು ಅಂಗತ್ವವಾಗಿ ಹಚ್ಚಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಶಿಷ್ಠನು ಬಹುಶಃ ಆ ಪಂಥದ ಪ್ರತೀಕ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಶಿಷ್ಠರ ಜಗಳ ಪ್ರಕಾಶ ಪಂಥದ ಆರಾಧನಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳ ಆರಾಧನಾ ಪಂಥಕ್ಕೂ ನಡೆದ ಮೇಲಾಟದ ರೂಪಕ ಕಥೆಯಾಗಿರಬಹುದು.

ಈ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಈ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರತೀಕಗಳ ಆರಾಧನೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದರ ತಾತ್ವಿಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲೇಬೇಕು. ಈ ಪ್ರತೀಕಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಡಾ|| ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ತುಂಬಾ ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧವಿಂದ ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆ: ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ಅವರು ಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳ ಆರಾಧನೆ ಯೊಡನೆ ಬೇರೆ ಮಾನಸಿಕ ಒಲವು ನಿಲುವುಗಳು ಜಡಿಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಚಂದ್ರ, ಕತ್ತಲೆ, ನಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಆಚರಣೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ನರತ್ವ (=ಅರೆಬರೆ ಮೃಗ, ಅರೆಬರೆ ಮಾನವ) ಅನಸ್ಥಿ ಮರುಕಳಿಸಿದ್ದರ ಸೂಚಕವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣ ತನ್ಮಯತೆ. ತನ್ಮಯತೆಯೆಂದರೆ ಮಾನವನ ಮಾನವತ್ವದ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ-ವಿನೇಚನೆ, ಆಲೋಚನೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ-ಇವುಗಳಿಗೆ ರಜಾ ಕೊಡುವುದು. ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿ, ಅನನ್ಯ ಶರಣ್ಯತೆ, ಸರ್ವಾರ್ಪಣೆ, ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿ ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳುವ ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಬಹ್ಮಾನಂದ. ಇದು ಕೇವಲ ಸುಖ ಸಮಾಧಾನವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮೀರಿದ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರ್ಶವೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ತನ್ಮಯತೆ, ಅನಂದ

ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತವನ್ನೇ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಭೋಗದ ಸುಖವನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸೋದರ' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಲೈಂಗಿಕ ತನ್ಮಯತೆಗಿಂತ ಸಾವಿರಾರು ಪಾಲು ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಅನುಭವವಂತೆ. ಅದೇ ಮೋಕ್ಷ.

ಈ ಅನುಭವದ ಹುಚ್ಚು ತಗಲಿದವರು ಒಂದೇ ಶಾಕ್ತರ ವಾಮಾಚಾರದ ಆಚರಣೆಯಂಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾರೆ; ಅಥವಾ, ಅಂಥದೇ ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಭಕ್ತಿ, ಯೋಗಸಾಧನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಮುಳುಗುತ್ತಾರೆ. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ 'ಮರೆವು' ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾದವರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಸಂಚಿಕ ವಿಧಿ ನಿಯಮಗಳೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ-ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಲೌಕಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಡವಳಿ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಯೋಗಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಡೀ ದೇಶ ಅದನ್ನೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಭಾವನೆಗಳು ಮಸುಕಾಗಿ ಸಮಾಜ ಅಧೋಗತಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಡಾ|| ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ಇಂಥ ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು, ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬೆಳಕಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುವ ವೈಶ್ವಾನರಾಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಇದು ನಾನು ಕಂಡಂತೆ ಶಂ. ಬಾ. ವಿಚಾರಧಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ 'ರತಿ'ಗೆ ಸಲ್ಲದ ಮಹತ್ವ ಇಲ್ಲ. ಇರಬಾರದು. ●

(ರತಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೮೨)

ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ ಕನ್ನಡದ ನಾಚಾಳಿ ಬರೆಹಗಾರರು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬರೆಹಗಾರನಾಗಿಯೇ ಬದುಕುಳಿಯುವ ಹಠದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಂದಲೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರವಿಲ್ಲ; ಹಿಡಿಯದ ಲೇಖನವೇ ಇಲ್ಲ. ಅನುವಾದ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಿಂತನ, ಹಾಸ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆ, ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ಗರಡಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸುಂದರವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳವರೆಗೂ ಹಾರಾಡುವ ಧೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನ ಧೈಯಗಳ ವಾಸ್ತವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅವರ ಸಮೀಪದಿಂದಲೇ ಕಂಡು ಕೊಂಡಂಥ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅವರ ಕಳಕಳಿಯ ಚಿಂತನವನ್ನೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದಾಖಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ವೈಚಾರಿಕ ಧಾರೆಯನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಗಳಾಗಿವೆ. ಪಾ. ವೆಂ. ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಿಂತಕರಾಗಿದ್ದರಂತೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯೇತರ ಚಿಂತನಧಾರೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವರು. ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಈ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಮತ್ವ ಸ್ಪುಟವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ.

ಮಾನವಧರ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಎರಡನೆಯ ಪುಸ್ತಕವಾದ ಇದು - ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಿದೆ.